

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 19 mars 2008

[Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil](#)

[Läs mer om idrott och genus på idrottsforum.org](#)

Seminarium den 7 mars: ”Genus och idrott” i Lund – om sport och mångfald

Katarina Schenker

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Som brukligt är arrangerades i Lund ett genusseminarium med anledning av den internationella kvinnodagen – som i år inföll på en lördag, varför mycket firande försiggick redan den 7 mars. Temat för årets seminarium var ”Idrott och genus”, och för arrangemanget svarade institutionerna för genusvetenskap, etnologi, medie- och kommunikationsvetenskap samt för experimentell vetenskap. Det är knappast jungfrulig mark, det här, men utvecklingen mot något slags jämställdhet på idrottens område går, liksom på andra områden, med snigelfart, och det finns alltid goda skäl att påminna om orättvisor och diskriminering på grund av kön.

Talarna på seminariet representerade en del av arrangörsämnen. Tiina Rosenberg från genusvetenskap hälsade välkomna; [Jesper Fundberg](#), forumets husetnolog, var på plats och pratade om konstruktionen av manlighet inom pojkfotbollen; Gunilla Jarlbro, medie- och kommunikationsvetare pratade om sportsidorna som männens värld. Vidare hade men fått dit Karin Mattsson, som genom sin position som ordförande i Riksidrottsförbundet har både makt över och ansvar för utvecklingen av jämställdheten inom föreningsidrotten, och Anja Gatu, Sydsvenskans sportkrönikör med bestämda åsikter om det mesta, inklusive sportjournalistik, så klart. Sociologen [Elisabet Apelmo](#) presenterade sin forskning om konstruktionen av femininitet inom damfotbollen, psykologen Per Johnsson diskuterade sambandet mellan idrott och ätstörningar, och Sven-Axel Månsson från socialt arbete pratade om sexköp och idrott.

På plats var dessbättre också forumets utsända, Katarina Schenker, som resolut skrev en detaljerade presentation av seminariet och skickade in i god tid till denna uppdatering. Hon avslutar sitt insiktsfulla reportage med ett par tips om sorgligt försummade aspekter av idrott och genus som gärna hade fått vara med på seminariet, och som förhoppningsvis kommer fram i andra sammanhang.

Genus och idrott var temat på det årliga seminarium som hålls i Lund i samband med den internationella kvinnodagen den 8 mars. Medverkande på seminariet var Tiina Rosenberg, professor vid centrum för genusvetenskap, Lunds universitet, Riksidrottsförbundets ordförande Karin Mattsson, sportkrönikören på Sydsvenskan Anja Gatu, Elisabeth Apelmo, doktorand på Sociologiska institutionen, Lunds universitet, etnologen Jesper Fundberg från Idrottsvetenskap på Malmö högskola, Per Johnsson, docent vid Institutionen för psykologi vid Lunds universitet samt Sven- Axel Månsson, professor i socialt arbete vid Malmö högskola.

Alla bidrag var mycket intressanta och skildrade olika aspekter på idrott och genus. Främst kanske detta visar att det finns ett behov att diskutera frågorna inom idrotten och att det har varit (och fortfarande är) allt för tyst i debatten kring idrottens villkor.

Tiina Rosenberg, moderator för seminariet, inledde med att kommentera att hon inte var idrottare, utan motionär utövandes stavgång. Detta bemöttes av Karin Mattsson, som därefter tog plats i talarstolen: inom idrotten finns tävlingsidrott och motionsidrott, vilket innebär att även motionärer är idrottare. Merparten av föredragen och diskussionerna kom dock företrädesvis att handla om föreningsidrotten, det vill säga den idrott som bedrivs i RF:s regi. Karin Mattssons föredrag innehöll en övergripande presentation av RF:s verksamhet, som är vår största folkrörelse med 3,5 miljoner medlemmar. RF har mål satta till 2009, innebärande att jämställdheten inom RF ska ökas med fler kvinnor i beslutande organ, i ledande befattningar, i valberedningar och som tränare. Det övergripande målet är att alla ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på alla nivåer inom alla områden inom RF. Rättigheter och skyldigheter kan regleras instrumentellt, men hur bidrar RF till att skapa möjligheterna? Som svar på en fråga framhöll Karin Mattsson att det är viktigt att stimulera föreningarna att arbeta med jämställdhet och att öka medvetenheten kring frågorna. Ledarutbildningarna och utbildningsmaterialet *Det sociala ledarskapet* är viktiga inslag i detta arbete.

Karin Mattsson har själv goda erfarenheter av idrotten, först som utövare och sedan som ledare. En tanke värd att fundera över är att de som har goda erfarenheter tenderar att stanna kvar inom idrotten, medan de med sämre erfarenheter överger föreningslivet. De senares röster har således dåliga prognoser på att bli hörda inom föreningsidrotten.

Gunilla Jarlbro tog över efter RF:s ordförande och höll ett underhållande föredrag kring tidningarnas sportsidor som hon hävdade är männens värld. Med bl a statistik över bilder i tidningarna visade hon att det också är så. Endast 1% av bilderna var på kvinnor, medan 93% var på män en vanlig onsdag i januari i år. Vidare är 13% av sportjournalisterna kvinnor, jämfört med 50% av den totala journalistkåren. Lika dystert var statistiken kring omfattning av dam- respektive herridrott som sänds på TV. Gunilla Jarlbro framförde kritik mot att public service-bolagen har uppdraget att utvärdera sig själv – men är det inte på samma sätt inom idrotten?

Anja Gatu hade den inte helt lätta uppgiften att ta över efter Gunilla Jarlbro. På Sydsvenskans sportredaktion finns endast två kvinnor, vilket Anja framhöll som ett problem, då det krävs mångfald för att skildra idrotten på sätt som attraherar en större läsargrupp än den traditionella. Idag är det ett starkt fokus på matchbevakning, och det finns ingen tid att förändra agendan, att betrakta idrott från andra perspektiv, menade hon. Att skildringen av idrott ser ut som den

gör i media anser hon bero på maktstrukturer. Herrlag har en bättre organisation än damlag – här finns tillgång till nätverk och kunskap om marknadsföring samt hur man får sponsorer. Detta skulle vara en anledning till att herrlagen får mer utrymme i media. Som exempel på att damlag inte alltid har bra organisationer, nämndes separationen i MFF mellan dam- och herrsektionen. Trots att det hade gått bra för damerna under VM kunde man inte rida på vågen, och det höll på att få förödande konsekvenser för damlaget. Finns pengar så skapas utrymme i media – är det så ”enkelt”? Är hela journalistkåren köpt? Nej, naturligtvis inte, men det skulle vara bra med en kritisk granskning av den egna verksamheten. Att många kvinnor väljer att inte läsa sportsidorna betyder inte att intresse saknas, det innebär snarare ett underkännande av innehållet.

[Elisabet Apelmo](#) berättade om konstruktionen av femininet bland elitsatsande fotbollstjejer. Hon har skrivit en [20-poängsuppsats](#) kring detta. Resultatet från studien visade att tjejerna hade stort stöd av sina föräldrar som själva hade utövat maskulina lagsporter. Samtidigt upplevde tjejerna att omgivningens reaktioner ibland var negativa till deras val av idrott. Tjejerna var starka och tuffa (maskulina) samtidigt som de betonade sociala aspekter (det feminina). På detta sätt uppehölls genusordningen. Tyvärr var det ont om tid när bidraget presenterades och det fanns inte utrymme efteråt för en diskussion kring ämnet.

[Jesper Fundberg](#) gjorde i sitt föredrag om att konstruera manlighet inom pojkfotbollen, en illustrerande beskrivning av en fotbollstränare i ett pojkfotbollslag som han har studerat – bredbent med armarna i kors, snusande samt med träningskläder och solglasögon. Tränaren framhöll att det var viktigt att inte vara kärring. I laget, som han följde från att ungdomarna var 11 år till att de fyllt 14 år, skulle man inte vara böj, invandrare eller kärring, samtidigt var det svårt för ungdomarna att berätta vilka de var då de inte ville vara något av dessa alternativ. Pojke, svensk och medelklass var normen. Normen tas för given – allt som inte är norm ställs mot den. Jesper Fundberg kritiserade RF då han ansåg att deras sätt att förhålla sig till flickor, ”invandrapojkar” och ”invandrarflickor” är tämligen avståndstagande. Problemen med snedrekrytering till föreningsidrotten anses inte vara skapade inom idrotten. Det är kulturen, pappan och så vidare som är problemet. Kanske bör man fundera över hur föreningsidrotten kan förändras så att även andra grupper finner den attraktiv?

Från subtilt handlande till konkreta konsekvenser för de som stannar kvar inom idrotten och inte slutar i tid; Per Johnsson talade om relationen idrott och matproblem. Det finns olika kroppsideal inom olika idrotter. Ibland upptäcker idrottsadepten att kroppen inte passar för den idrott som hon (företrädevis) har investerat så mycket i. Att förändra kroppen med träning och kontroll av matintaget kan då bli lösningen, vilket ibland blir förödande för individen. Kontroll och skam är här nyckelbegrepp. Olika händelser som skada, sjukdom, stress, press kan leda till ätstörningar. Ibland handlar det om en vilja att bli sedd – samtidigt som omgivningen väljer att blunda. Hälsa och mat är ett komplext område, som är svårt för många att förhålla sig till. Vad är okej och vad kan inte accepteras? En sak som man kan fundera över är om duktiga elitidrottare, inom främst individuella idrotter, måste ha ett kontrollerande och självbesträffande beteende för att bli så bra som de har blivit. Per Johnsson inledde med att berätta att fysisk smärta är enklare att uthärda än psykisk smärta. Ja, så kan det vara, det är därför vi har elitidrottare?

Sven-Axel Månsson diskuterade främst sexköp, men även sexköp relaterat till idrott. Fotbolls-VM i Tyskland ledde till en debatt i Sverige (men inte i Tyskland) kring risken för ökad prostitution i samband med mästerskapet. Det visade sig också att andelen prostituerade kvinnor på registrerade bordeller ökade. Det som avgör om det blir ett sexköp för mannen beror enligt Sven-Axel Månsson det sociala och kulturella sammanhanget. Normer, gänget och alkohol är centrala aspekter. När man är iväg hemifrån med ett killgäng och inte behöver ta ansvar för sina handlingar ökar benägenheten. Det finns dock tecken på att yngre män har tagit intryck av den debatt som förts i vårt samhälle kring prostitution, på ett positivt sätt. Idrotten, som är en del av samhället, är inte ett skyddat territorium. Här har föreningsidrotten således ett ansvar att diskutera frågorna och att medvetandegöra unga manliga idrottare.

Dagen avslutades med en paneldebatt om idrottens bidrag till social rättvisa. Av dem som deltog i debatten var endast Anja Gatou övervägande positiv, eftersom Karin Mattsson då hade lämnat seminariet. De övriga såg föreningsidrotten som mer problematisk. Jesper Fundberg betonade att forskarens roll är att kritiskt granska – utifrån forskning som visar på brister kan RF förbättra verksamheten.

Det var sålunda mycket som behandlades under denna intressanta dag. Ytterligare två områden hade jag dock gärna sett diskuteras. Det ena området är skolidrotten – pojkar har fortfarande bättre betyg än flickor i skollämnat idrott och hälsa, det vill säga det är ett ämne som inte är jämställt och där föreningsidrotten får ett stort utrymme, trots att den nationella kursplanen inte kräver det. Men jag inser att detta område är omfattande och att det troligen hade behövts minst en hel dag för diskussioner, och inte endast en session. Det andra området är den idrott som bedrivs utanför RF:s regi, exempelvis alla träningsinstitut – det är hit som många som har valt bort föreningsidrotten väljer att gå. Hur ser

villkoren ut här med avseende på ledarskapsutbildningar, skadeförebyggande arbete, sociala villkor, et cetera? Dessa institut/företag har verksamheter där även barn deltar (dans, rytmik, aerobic för tonåringar). När ska denna verksamhet, som till stor del är kvinnornas arena, ses som idrott, och granskas?

Copyright © Katarina Schenker 2008

www.idrottsforum.org | Redaktör [Kjell E. Eriksson](#) | Ansvarig utgivare [Aage Radmann](#)